

> Retouradres Postbus 15, 2700 AA Zoetermeer

De Rekenkamercommissie Zoetermeer

Bezoekadressen
Engelandlaan 502
2711 EB Zoetermeer
Stadhuisplein 1
2711 EC Zoetermeer

Postadres
Postbus 15
2700 AA Zoetermeer

Telefoon 14 079
www.zoetermeer.nl

Datum
26 juni 2023

Uw kenmerk

Ons kenmerk
2023-055948
Bijlagen

Onderwerp: Reactie op Rekenkameronderzoek Evaluatie referendum afvalbeleid

Geachte voorzitter Marko Bos,

De bestuurlijke nota 'Evaluatie referendum' van mei 2023 en het bijbehorende rapport 'Evaluatie referendum afvalbeleid' van uw Rekenkamercommissie heb ik in goede orde ontvangen. Hierover is mijn bestuurlijke reactie als burgemeester gevraagd. Ik splits deze reactie graag in een deel over het onderzoek zelf en, wat mij betreft belangrijker, een deel over wat naar mijn beeld van belang is naar de toekomst toe als het gaat over referenda.

Kwaliteit van het onderzoek

Als burgemeester heb ik op grond van de Gemeentewet een aantal zorgplichten. Zo dien ik toe te zien op de kwaliteit van de procedures in relatie tot burgerparticipatie. Naar mijn overtuiging zou het dan ook passen dat de kwaliteit van dit onderzoek, wat juist hierover gaat, dezelfde zorgplicht kent. Echter, mijns inziens doet de wijze waarop het rapport opgesteld, of zo u wilt geformuleerd is, geen recht aan de inzet en betrokkenheid van partijen.

Op 9 mei 2022 heeft het seniorenconvent de volgende vraag geformuleerd: *'Kan de Rekenkamercommissie op basis van een gedegen evaluatie van het referendum Afval- en grondstoffenbeleidsplan adviezen meegeven aan de raad of en op welke wijze het instrument referendum een passende aanvulling kan zijn op de representatieve democratie zodat de binding tussen de kiezer en het bestuur wordt vergroot?'*

In het onderzoek heeft dit tot de volgende onderzoeksvraag geleid: *'Welke bijdrage heeft het referendum van maart 2022 geleverd aan de democratische besluitvorming over het afvalbeleid en welke lessen kunnen hieruit worden getrokken ter verbetering van het referenduminstrument en de versterking van de lokale democratie?'*

Ik constateer dat de vertaling van de vraag van het seniorenconvent naar de onderzoeksvraag meer beoordelend is geworden. Dit heeft gevolgen gehad voor de evaluatie zelf, maar ook de conclusies en aanbevelingen. Zo ontbreekt naar mijn idee bij een aantal conclusies een (adequate) onderbouwing. Dit is bijvoorbeeld het geval bij conclusie 8 waar gesteld wordt dat de rolopvatting onbedoeld heeft bijgedragen aan het

politiseren van het referendumproces. Het is mij als burgemeester niet duidelijk wat hiermee wordt bedoeld. Ook bij conclusie 11 ontbreekt de onderbouwing. Er wordt gesteld dat voor wat betreft de referendumcampagne de informatievoorziening aan inwoners tekort is gedaan.

Als tweede zou ik graag willen benoemen dat uit de algemene conclusies kan worden afgeleid dat het referendum haar doel heeft bereikt. Inwoners hebben in grote getalen gebruik gemaakt van hun recht en hebben zich uitgesproken tegen het raadsbesluit over het afvalbeleid. Tegelijkertijd formuleert u als Rekenkamer een kritische noot over de effectiviteit van het instrument referendum in dit complexe beleidsvraagstuk. Graag zou ik in het rapport van de Rekenkamer hier een nadere duiding over willen zien.

Los van bovenstaande getuigt de terugkoppeling op het ambtelijk wederhoor niet van respect voor de tijd die ik en anderen hierin hebben gestoken. In de bestuurlijke nota van de Rekenkamer zie ik hier geen (zelf)reflectie over opgenomen. Op dit laatste punt ben ik ten volle bereid om in gesprek te gaan en te bekijken hoe dit in de toekomst zou kunnen verbeteren.

Blik op de toekomst

Als burgemeester moet én wil ik toezien op een goede en waar mogelijk betere verhouding tussen inwoners en het bestuur van onze stad. Onderstaande opmerkingen van mijn kant mag u dan ook zien als stimulering voortkomend uit deze zorgplicht. Het gaat er mij telkens om partijen binnen het openbaar bestuur na te laten denken of verbeteringen mogelijk zijn en zo ja, op welke wijze de binding tussen de kiezer en het bestuur kan worden vergroot.

Allereerst onderschrijf ik de rode draad van de aanbevelingen van uw Rekenkamer. Het proces rondom een referendum kan verduidelijkt en op onderdelen verstevigd worden door bijvoorbeeld het actualiseren van de referendumverordening aan de hand van de model referendumverordening van de VNG. Echter, de prealabele vraag die past is of de fracties in de raad, gegeven deze ervaring en evaluatie, menen dat het instrument referendum een passende aanvulling is op de representatieve democratie. Met andere woorden: zorgt het instrument referendum, als aanvulling op bestaande (participatie)instrumenten, voor een betere verhouding tussen inwoner en bestuur? Als burgemeester heb ik hier niet het antwoord op, maar adressering van deze vraag zorgt, met de wetenschap die wij nu hebben, voor een weloverwogen keuze naar de toekomst. Ik neem aan dat de rekenkamer dit onderschrijft.

Indien de gedeelde mening is dat de verhouding tussen inwoner en bestuur met het instrument referendum wordt vergroot, heeft de gemeente, en zeker ik als burgemeester in mijn rol als voorzitter het college en voorzitter van de raad, de verantwoordelijkheid om de kwaliteit van procedures goed te borgen. Voor mij is het daarbij essentieel dat rolverwarring in de toekomst wordt voorkomen. Immers, dat ik als burgemeester regelmatig ben benaderd als 'opdrachtgever van het project', de lokale driehoek van gemeentesecretaris, griffier en burgemeester in de conclusies naar boven komt als 'informeel besluitvormingsorgaan' en de referendumcommissie zich onvoldoende aangesloten heeft gevoeld, zijn mijns inziens te beperkte conclusies. Rolneming vraagt om heldere afspraken vooraf, maar zeker ook wat mij betreft het door actoren pakken van verantwoordelijkheid lopende het traject. Ik zou het waarderen als de rekenkamer gezien de scherpe observaties in de evaluatie, in zijn aanbevelingen op dit punt -meer dan nu

het geval is- de raad handvatten biedt naar de toekomst. Hoe kunnen alleen al het college en de raad, gegeven de politiek die toch altijd achter een referendum schuilgaat, in praktische zin telkens de binding tussen hen en de kiezer voor ogen blijven houden?

Ik zou het op prijs stellen als u mijn reactie mee wil sturen aan de gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,
De burgemeester van Zoetermeer,

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized initials 'MJB' followed by a long horizontal stroke.

drs. M.J. Bezuijen